

Bram Schriever

**Veranderen met hart en ziel; over bezieling in veranderingsprocessen
'naar binnen en naar buiten kijken'**

Fusies van kerken, kerksluiting, wel of geen doorstart van de lokale gemeente.....Er gebeurt nogal wat in de kerk! Veel onrust aan de ene kant, mogelijk nieuwe uitdaging aan de andere kant. Hoe kan de kerk hier op een inspirerende manier op in haken? Hoe kan zij alle veranderingen gepaard laten gaan met bezieling en elan? Dit artikel biedt een handreiking om bij veranderingsprocessen in de gemeente vragen te stellen over de betekenis van persoonlijk geloof voor de gemeenschap en voor de samenleving als geheel.

Bezieling en verandering

Puntsgewijs benoem ik een aantal onderwerpen die aandacht vragen wanneer er veranderingsprocessen plaatsvinden in de kerk. Ik ga op 5 onderwerpen in.

1. Urgentie

In krimpende en verouderende gemeentes wordt vaak veel verlies en pijn ervaren om alles wat er niet meer is: met heimwee denkt men terug aan wervende dominees en volle kerken. Maar heimwee alleen, hoe begrijpelijk ook, biedt geen oplossing voor vernieuwing of verandering..

De vraag is m.i. bij een proces van doorstart en/of fusie: wat is het verlangen en de drive van de gemeente met het oog op een mogelijke toekomst?

Dit sluit aan bij wat Sake Stoppels aangeeft als 'heilige urgentie'. In zijn laatste boek: 'Voor de verandering', over werken aan vernieuwing in gemeente en parochie¹ zegt hij hierover: '*Crisisbesef geeft voedsel aan (het verlangen naar) verandering, maar kan uiteindelijk de kar van werkelijke vernieuwing niet trekken. Enkel 'heilige urgentie' biedt de brandstof om te komen tot fundamentele verandering en vernieuwing van geloofsgemeenschappen.*'

Stoppels geeft hier aan dat het erom gaat om met elkaar tot gesprek te komen over de waardevolle betekenis die het Evangelie heeft voor het persoonlijk leven, voor de opbouw van de gemeente en voor de samenleving als geheel.

Letterlijk zegt hij: '*Als er geen of weinig besef of ervaring is van deze reddende kracht anno nu, dan zal vernieuwing van de gemeente geen kans maken.*'

2. Terug naar de kern

Hierbij aansluitend is het van belang is om terug te gaan naar de kern van waar het om gaat.

In de kerk spreken we tegenwoordig over het geloofsgesprek: een vreemde term eigenlijk.....alsof het om iets nieuws gaat. Het geloof van de mens in God, maar meer nog het geloof van God in de mens zou je toch de corebusiness van de kerk kunnen noemen.

Maar daarover spreken is blijkbaar niet vanzelfsprekend.

In de vanzelfsprekendheid van het horen bij de kerk lijken we te zijn kwijtgeraakt om over God en over ons geloof te spreken. Wanneer dat weer opnieuw gebeurt valt op dat mensen opleven en met elkaar tot verdieping en bewustwording komen van wat hen beweegt.

Dit teruggaan naar de kern en daarbij het voeren van het geloofsgesprek kan uitkomen bij een proces van revitaliseren.

3. Revitaliseren

In het woord revitaliseren herkennen we het woord vitaal. Volgens Van Dale betekent dit o.a.: kracht en lust tot het leven bezittend; levenskrachtig. Vitaliteit staat in dit kader voor bezieling, dynamiek en levendigheid. Bij het revitaliseren van de gemeente gaat het er om opnieuw bezield en dynamisch te worden en dat vervolgens ook uit te stralen naar binnen en naar buiten toe.

¹ Sake Stoppels, Voor de verandering, Zoetermeer 2009

Stoppels en Sengers spreken over revitaliseren in het kader van de kerkelijke gemeente als volgt:
'.....*Samenvattend zouden we kunnen zeggen dat het bij revitalisering gaat om het doelbewust werken aan identiteit en cultuur, structuur en middelen en/of leiding binnen de eigen context met het oog op een verhoging van de kwaliteit van de relaties die wezenlijk zijn voor een geloofsgemeenschap: met God, met de omringende samenleving en onderling.*²

Revitaliseren gaat niet vanzelf. Het vraagt, zoals Stoppels en Sengers schrijven om een doelbewuste actie waarbij gerichte vragen over de omgang met God, met de wereld en met elkaar centraal staan. Daar is tijd, moed en geloof voor nodig.

Deze drie punten: urgentie, terug naar de kern en daardoor revitaliseren hebben vnl. betrekking op het persoonlijk geloof en op het functioneren van de gemeente als gemeenschap. Naar binnen kijken is echter geen doel op zichzelf, maar staat in direct verband met de betekenis van de kerk naar buiten toe. Daarom noem ik ook de volgende aandachtspunten

4. Kerk in de context

De vanzelfsprekendheid van de kerk met een standaard boodschap, ongeacht de omgevingsfactoren lijkt er niet meer te zijn. In dat kader is het van belang om te onderzoeken wat de context is van de kerk: welke andere kerken zijn er, welke mensen wonen er qua leeftijdsopbouw, gezinssamenstelling, opleidingsniveau enz. Welke partners zijn er op maatschappelijk en cultureel terrein? Het gaat er daarbij niet om dat de boodschap van het evangelie wezenlijk zal veranderen, maar wel dat er geprobeerd wordt om aansluiting te zoeken bij de omgeving.

Hoe sluiten we aan en welke betekenis kan de kerk hebben voor haar omgeving? Naast de 'natuurlijke' omgeving kan de kerk ook nadenken over aansluiting zoeken bij bepaalde doelgroepen. De kerk wil graag iedereen bereiken. Iedereen is hartelijk welkom.....Maar vaak wil men ook te veel en wordt het te zwaar. Robert Warren stelt in zijn handboek 'gezonde gemeente'³ dat het beter is om zich tot een paar taken te beperken en die goed te doen, dan om veel taken maar half te doen.

5. Focus

Waar wil de gemeente die een doorstart maakt of gaat fuseren zich op focussen en welke nieuwe mogelijkheden biedt deze verandering aan de kerk, naast alle verlies en pijn van het loslaten? Waar liggen nieuwe mogelijkheden en kansen? Wat kan er **nu** waar worden gemaakt doordat er een nieuwe situatie ontstaat. Kunnen er misschien ook vieringen komen die zich richten op een bepaalde doelgroep. Vieringen met een ander karakter en op een ander tijdstip? Kunnen er activiteiten worden afgestoten die toch al niet meer zo goed liepen of die wel heel erg paste in een bepaalde tijd maar niet meer in 2010? Wat zijn de wensen en dromen die nu misschien kunnen worden waargemaakt en/of uitgevoerd? Dit vraagt om visie en om lef!

Veranderen met hart en ziel

Bovenstaande aandachtspunten over bezieling in veranderingsprocessen zijn geen recept voor een succesvol fusieproces of een goede doorstart voor de gemeente. Wel geeft het een richting aan en daagt het uit om steeds op zoek te gaan naar de bron en de kern van ons geloof als richting voor ons eigen leven, de gemeenschap en de wereld.

Bram Schriever, gemeenteadviseur Protestantse kerk in Nederland voor de classis Amsterdam

(dit artikel is een ingekorte bewerking van lezing gehouden op de studiedag van de Vereniging Beraad Grote Steden in de Protestantse Kerk in Nederland op 12 maart 2010 in Utrecht)

² Erik Sengers en Sake Stoppels, *Levend lichaam, dynamiek van christelijke geloofsgemeenschappen* in Nederland, Kampen 2007, 167

³ Robert Warren, *Handboek gezonde gemeente*, 2008

